

The Development of Turkey's Foreign Policy and the Relations with Southeast Asia Region from 1923 to 2017

Yasmin Sattar

The Faculty of Political Science, Prince of Songkla University,
Pattani Campus, Tambon Ruesamilae, Amphoe Muang,
Pattani 94000, Thailand

Corresponding author's e-mail: yasmin.s@psu.ac.th

พัฒนาการนโยบายต่างประเทศตู่กับความสัมพันธ์ต่อภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ช่วงปี ค.ศ. 1923 – ค.ศ. 2017

ยาสมิน ชัตตาร

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วิทยาเขตปัตตานี ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

อีเมล: yasmin.s@psu.ac.th

บทคัดย่อ

ความสัมพันธ์ระหว่างตู่กับพื้นที่เอเชียอาคเนย์ นับได้ว่าเป็นประเด็นที่มีการศึกษาหรือถูกกล่าวถึงไม่มากนัก เนื่องจากความห่างไกลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ ทำให้ดูเหมือนว่าความสัมพันธ์ระหว่างตู่กับภูมิภาคนี้ไม่ใกล้ชิดนัก แต่อย่างไรก็ตามก็เริ่มมีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างสองพื้นที่มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในมิติเชิงประวัติศาสตร์ที่มีหลักฐานปรากฏให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรออตโตมันกับหลายๆ ประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือในมิติความสัมพันธ์ภายหลังจากสาธารณรัฐตู่ก็ก่อตั้งขึ้น โดยเฉพาะในทศวรรษที่ผ่านมายุได้การปกครองของพรรคยุติธรรมและการพัฒนาที่มีนโยบายต่างประเทศที่เปิดกว้างผ่านการใช้เครื่องมือที่ช่วยหนุนเสริมภาพลักษณ์ที่ดีซึ่งเป็นการใช้ “อำนาจละมุน” ของตู่ในเวทีนานาชาติ โดยเฉพาะในประเทศหรือพื้นที่ที่มีมุสลิมเป็นชนกลุ่มใหญ่ ด้วยนโยบายต่างประเทศตู่ที่ถูกปรับเปลี่ยนในยุคที่ผ่านมา จึงทำให้เริ่มเห็นบทบาทของตู่ในหลากหลายภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นตะวันออกกลาง เอเชียกลาง บอลข่านหรือแอฟริกาอย่างเห็นได้ชัดมากยิ่งขึ้นทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม แม้ว่าในช่วงหลังตู่ก็จะหันกลับไปใช้เครื่องมือทางการทหารมากขึ้น เนื่องจากความไม่มั่นคงทางการเมืองในภูมิภาคเอง อย่างไรก็ตามตู่ก็ยังคงใช้เครื่องมือผ่าน “นโยบายต่างประเทศ” ในการแสวงหาที่ทางของตนเองในเวทีโลกต่อไป ซึ่งแน่นอนว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีความสำคัญมากขึ้น ทำให้นโยบาย “หันหาตะวันออก” ของตู่ในช่วงหลังก็ไม่สามารถมองข้ามภูมิภาคนี้ไปได้ บทความชิ้นนี้จึงต้องการอธิบายให้เห็นถึงบทบาทที่ตู่เข้ามาแสดงในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ไม่ว่าจะเป็นในมิติทางเศรษฐกิจ ความมั่นคง หรือกระทั่งการทูตผ่านผู้คนและการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม เป็นแนวทางที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างตู่กับภูมิภาคนี้ใกล้ชิดขึ้น แม้ว่าจะยังคงมีข้อท้าทายปรากฏให้เห็นโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์การเมืองภายในตู่เองหรือสถานการณ์การเมืองในบางประเทศของภูมิภาคนี้ก็ตามที่

คำสำคัญ: ตู่, เอเชียอาคเนย์, นโยบายต่างประเทศ, นโยบายหันหาตะวันออก, อำนาจละมุน

The Development of Turkey's Foreign Policy and the Relations with Southeast Asia Region from 1923 to 2017

Yasmin Sattar

The Faculty of Political Science, Prince of Songkla University,
Pattani Campus, Tambon Ruesamilae, Amphoe Muang,
Pattani 94000, Thailand

Corresponding author's e-mail: yasmin.s@psu.ac.th

Abstract

Relations between Turkey and the Southeast Asia region had not been much deeply researched or mentioned because of the geopolitical distance, resulting in a seemingly distant relations. However, the trend has shifted with an increasing interest and more studies on these two regions, covering both historical and relationship dimensions. Evidences show historical relations between the Ottoman and many countries in Southeast Asia since the formation period of Republic of Turkey, and especially during the Justice and Development Party. Through opening to foreign countries policy, the Justice and Development Party employed the 'soft power' mechanisms that promoted positive images of Turkey in global stage, particularly within the Muslim-majority countries or areas. The changes of foreign policy in the past decades highlighted Turkey's economic and social roles in various regions, namely, the Middle East, Middle Asia, Balkan and Africa. Even though Turkey has recently turned to use military mechanism due to the regional political instability, it continues to use foreign policy in search for its position in the world. As Southeast Asia has become more prominent, the 'Look East Policy' of Turkey also turns to this region. This article aims to emphasize Turkish roles in various dimensions in Southeast Asia, including economics, security, diplomacy, and humanitarian aids. Turkey has been brought closer to Southeast Asia region despite the presence of some challenges in political situations of either Turkey or some countries in the area.

Keywords: Turkey, Southeast Asia, Foreign policy, Look east policy, Soft power

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างตุรกีกับพื้นที่เอเชียอาคเนย์ นับได้ว่าเป็นประเด็นที่มีการศึกษาหรือถูกกล่าวถึงไม่มากนัก เนื่องจากความห่างไกลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ ตลอดจนนโยบายของสาธารณรัฐตุรกีซึ่งให้ความสำคัญกับประเทศมหาอำนาจและประเทศในภูมิภาคเป็นหลักในช่วงที่หลายทศวรรษก่อนหน้า ทำให้ดูเหมือนว่าความสัมพันธ์ระหว่างตุรกีกับภูมิภาคนี้ไม่ใกล้ชิดนัก แต่อย่างไรก็ตามก็เริ่มมีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างสองพื้นที่มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในมิติเชิงประวัติศาสตร์ที่มีหลักฐานปรากฏให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรออตโตมานกับหลายๆประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือในมิติความสัมพันธ์ภายหลังจากสาธารณรัฐตุรกีก่อตั้งขึ้น โดยเฉพาะในทศวรรษที่ผ่านมาภายใต้การปกครองของพรรคยุติธรรมและการพัฒนาที่มีนโยบายต่างประเทศที่เปิดกว้างและดำเนินนโยบายผ่านการใช้เครื่องมือที่ช่วยหนุนเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของตุรกีในเวทีนานาชาติ โดยเฉพาะในประเทศหรือพื้นที่ที่มีมุสลิมเป็นชนกลุ่มใหญ่ซึ่งมาพร้อมกับภาพลักษณ์ของรัฐบาลตุรกีภายใต้พรรคยุติธรรมและการพัฒนามาพร้อมกับการถูกมองว่ามีลักษณะที่เน้นให้ความสำคัญกับมุสลิม ที่เป็นผลมาจากการใช้เครื่องมือด้านมรดกจากประวัติศาสตร์ในความเป็นผู้นำโลกมุสลิมของอาณาจักรออตโตมาน การเสนอภาพของการเป็นประเทศมุสลิมที่พัฒนาประเทศในหลายด้าน ตลอดจนการเป็นจุดเชื่อมระหว่างยุโรปและเอเชีย เหล่านี้ล้วนเป็นต้นทุนที่ตุรกีหยิบยกมาใช้ นอกเหนือไปจากนั้นเองตุรกียังต้องการแสวงหาพันธมิตรที่นอกเหนือไปจากภูมิภาคตะวันออกกลางเดิมที่กำลังเผชิญปัญหาความมั่นคงในภูมิภาค รวมไปถึงท่าทีของตุรกีที่มีลักษณะแข็งกร้าวต่อสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้น ไปจนถึงปัญหาเรื่องผู้ลี้ภัยที่กลายมาเป็นปัจจัยที่ผลักดันและดึงให้ความสัมพันธ์ระหว่างตุรกีกับภูมิภาคยุโรปมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ภายในบริบทเช่นนี้เอง ตุรกีจึงจำเป็นต้องแสวงหาพื้นที่ในการขยายความสัมพันธ์ที่มากขึ้นโดยเฉพาะในมิติการค้า ในภาวะเช่นนี้เมื่อตุรกีหันเข้าหาประเทศจีนมากขึ้น ทำให้เป็นพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นอีกภูมิภาคสำคัญที่ตุรกีขยายบทบาทเข้ามา (Sattar, 2018)

ด้วยนโยบายต่างประเทศที่ถูกปรับเปลี่ยนในยุคที่ผ่านมา จึงทำให้เริ่มเห็นบทบาทของตุรกีในหลากหลายภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นตะวันออกกลาง เอเชียกลาง บอลข่านหรือแอฟริกาอย่างเห็นได้ชัดมากยิ่งขึ้น ทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม แม้ว่าในช่วงหลัง ตุรกีจะหันกลับไปใช้เครื่องมือทางการทหารมากขึ้น เนื่องจากความไม่มั่นคงทางการเมืองในภูมิภาคเอง อย่างไรก็ตามตุรกียังคงใช้เครื่องมือผ่าน “นโยบายต่างประเทศ” ในการแสวงหาที่ทางของตนเองในเวทีโลกต่อไป ในแง่นี้ นโยบายต่างประเทศที่ใช้ขยายความสัมพันธ์ไปในพื้นที่ต่างๆ ตุรกีมักจะเน้นใช้ “อำนาจละมุน” ผ่านเครื่องมือการให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมรวมถึงการเผยแพร่สื่อต่างๆ ที่เกี่ยวกับตุรกี วิธีการเช่นนี้ก็ทำให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีความสำคัญมากขึ้น ทำให้นโยบาย “หันหาตะวันออก” ของตุรกีในช่วงหลังก็ไม่สามารถมองข้ามภูมิภาคนี้ไปได้ โดยที่หากกล่าวถึงนโยบายหันหาตะวันออกของตุรกีจะพบว่าเป็นนโยบายที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาของประเทศตุรกี ตุรกีมีจุดยุทธศาสตร์ที่อยู่ระหว่างตะวันออกและตะวันตก ระหว่างยุโรปและเอเชีย ทำให้ตุรกีได้รับอิทธิพลที่มีความผสมผสานกันไป ในแง่นี้การขยายความสัมพันธ์มาสู่ฝั่งตะวันออก โดยเฉพาะในประเทศจีน และบางประเทศสมาชิกในสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast

Asian Nations หรือ ASEAN) แม้ว่าลักษณะของการขยายความสัมพันธ์มาสู่ฝั่งตะวันออกมากขึ้นจะเป็นสิ่งที่เชื่อว่าจะสามารถขยายกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจได้มากขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็เป็นการขยายความสัมพันธ์ในมิติความมั่นคงที่ตึงเครียดในแง่ความมั่นคงไม่ว่าจะเป็นรัสเซียหรือจีน (Zou, 2015, pp. 23)

บทความนี้ต้องการนำเสนอพัฒนาการนโยบายต่างประเทศของตุรกีนับตั้งแต่ก่อตั้งเป็นสาธารณรัฐ (ปี ค.ศ. 1923) จนถึงปัจจุบันภายใต้พรรคยุติธรรมและการพัฒนาหรือพรรคอค์ และบทบาทของตุรกีในพื้นที่เอเชียอาคเนย์ในมิติใดบ้าง มีรูปแบบการดำเนินความสัมพันธ์ในลักษณะใด ต่างจากพื้นที่อื่นหรือไม่ และเหตุใดตุรกีจึงต้องมีบทบาทในเอเชียอาคเนย์ เพื่อชี้ให้เห็นพื้นฐานของนโยบายต่างประเทศตุรกีที่จะส่งผลต่อการทำความเข้าใจที่ทางของตุรกีในเอเชียอาคเนย์ซึ่งจะกล่าวถึงในประเด็นต่อไป และจะนำไปสู่บทสรุปซึ่งเป็นการคาดคะเนแนวโน้มความสัมพันธ์ในอนาคตจากสถานการณ์ที่เป็นอยู่ของทั้งสองพื้นที่ โดยที่กรอบแนวคิดหลักของงานชิ้นนี้คือ เรื่องการใช้อำนาจจะผ่านนโยบายต่างประเทศและนโยบายหันหาตะวันออก ซึ่งเป็นนโยบายที่หลากหลายประเทศ เช่น อินเดีย หรือ มาเลเซียประกาศใช้ แม้ในตุรกีจะไม่ได้ประกาศใช้อย่างชัดเจนแต่ก็มีแนวโน้มที่จะดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน คือการหันความร่วมมือมาสู่กลุ่มประเทศที่อยู่ในภูมิภาคฝั่งตะวันออกโดยเฉพาะจีนและภูมิภาคเอเชียอาคเนย์เพิ่มขึ้นนั่นเอง

นโยบายต่างประเทศตุรกี: ลักษณะ พัฒนาการและพลวัต

นับตั้งแต่ก่อตั้งเป็นสาธารณรัฐตุรกี นโยบายต่างประเทศของตุรกีมีพัฒนาการที่น่าสนใจในแต่ละยุคสมัย โดยในช่วงแรกตุรกีจะเน้นสร้างความสัมพันธ์กับโลกตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา จนทำให้ตุรกีได้เป็นหนึ่งในสมาชิกองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือหรือนาโต้ นอกจากนั้นตุรกียังต้องการเป็นหนึ่งในสมาชิกของสหภาพยุโรปหรืออียู ซึ่งตุรกีได้ค่อยๆ ปรับตัวในหลากหลายมิติให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ตามสนธิสัญญาโคเปนเฮเกนเพื่อเข้าร่วมเป็นสมาชิกอียู ขณะเดียวกันเมื่อบริบทการเมืองโลกเริ่มเปลี่ยนแปลง ตุรกีเองก็ค่อยๆ เคลื่อนไปสู่การใช้นโยบายต่างประเทศเชิงรุกมากขึ้น หากกล่าวโดยรวมแล้วอาจมองได้ว่านโยบายต่างประเทศตุรกีจะปรับเปลี่ยนใน 4 ช่วงหลัก คือ ในยุคปลายของออตโตมันและการเริ่มต้นของยุคของเคมาลิสต์กับนโยบายเน้นเข้าหาตะวันตก (ค.ศ. 1923-1959) ในยุคการเมืองภายใต้อำนาจทหารกับนโยบายโดดเดี่ยวตนเอง (ค.ศ. 1960-1980) ในยุคของโอซาลกับ การเริ่มต้นของยุคออตโตมันสมัยใหม่ (ค.ศ. 1981-2001) และในยุคพรรคความยุติธรรมและการพัฒนาหรือพรรคอค์กับนโยบายต่างประเทศเชิงรุก (ค.ศ. 2002-2016) โดยมีรายละเอียดในแต่ละยุคดังต่อไปนี้

1. ยุคปลายของออตโตมันและการเริ่มต้นของยุคของเคมาลิสต์และกับนโยบายเน้นเข้าหาตะวันตก (ค.ศ. 1923-1959)

อาณาจักรออตโตมันซึ่งเป็นที่ทราบดีว่าเป็นอาณาจักรที่เป็นการปกครองภายใต้การใช้กฎหมายชารีอะห์ตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม โดยที่อาณาจักรนี้มีผู้ปกครองเป็นเชื้อสายเติร์ก ซึ่งได้ปกครองใน

ขอบเขตของอาณาจักรที่ครอบคลุมภูมิภาคตะวันออกกลาง เอเชียกลาง กลุ่มประเทศบอลข่าน รวมถึงในช่วงเวลาที่ยังขยายไปถึงบางส่วนของแอฟริกาและยุโรปด้วยเช่นกัน แต่ต่อมาในช่วงปลายของอาณาจักรออตโตมันอิทธิพลของตะวันตกได้เริ่มเข้ามาสู่ชนชั้นนำและค่อยๆเห็นการปฏิรูปในมิติต่างๆ โดยการปฏิรูปที่สำคัญคือการปฏิรูปทานซิมัต (Tanzimat) ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงสุลต่านอับดุลมาจิด ที่ทำให้ค่านิยมแบบยุโรปมีความเข้มข้นขึ้นในออตโตมาน แต่ความเป็นอิสลามยังคงไม่ถูกลดทอนคุณค่าความสำคัญลงไป ต่อมาในช่วงสมัยสุลต่านอับดุลฮามิดเองก็ยังคงนำเสนอท่าทีที่เน้นความเป็นอิสลาม ซึ่งในสภาวะแบบนี้จึงทำให้สังคม ออตโตมันมีความหลากหลาย ผสมผสานระหว่างความเป็นตุรกี ศาสนาอิสลามและอารยธรรมตะวันตกเอาไว้ด้วยกัน (Gülseven, 2010, pp. 72-74)

เมื่ออาณาจักรออตโตมันได้แปรเปลี่ยนเป็นสาธารณรัฐตุรกีและมีขอบเขตเพียงแค่สาธารณรัฐตุรกีในปัจจุบัน มุสตาฟา เคมาลผู้ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งสาธารณรัฐตุรกีได้เลือกเอาวิถีแบบตะวันตกมาเป็นหมุดหมายหลักในการสร้างชาติ ทำให้ค่านิยมและคุณค่าแบบใหม่ก่อตัวขึ้นในสังคมตุรกี นั่นคือการสร้างชาติที่อยู่ภายใต้ระบบเซคิวลาร์ที่แยกศาสนาออกจากการเมือง อัตลักษณ์แบบใหม่นี้ก็กลายเป็นการกดทับอัตลักษณ์อื่นๆที่ปรากฏในสังคมตุรกีเดิมเอาไว้ โดยเฉพาะมิติที่เกี่ยวข้องกับศาสนา (Gülseven, 2010, pp. 76-77) ฉะนั้นแล้ว ในช่วงแรกเริ่มก็อาจกล่าวได้ว่าสาธารณรัฐตุรกีมีนโยบายที่ใกล้ชิดกับความเป็นตะวันตกเป็นหลัก ซึ่งส่งผลต่อนโยบายต่างประเทศในเวลานั้นที่ให้ความสำคัญกับประเทศตะวันตกและยุโรป ขณะเดียวกันก็ต้องการลบภาพของการขยายอาณานิคมแบบออตโตมันเดิม จึงเน้นการดำเนินนโยบายบนฐานคิด “สันติภาพที่บ้าน คือ สันติภาพในโลก” (Bozdağlıoğlu, 2004, pp. 54) ซึ่งเป็นการดำเนินนโยบายที่เน้นกิจการภายในรวมถึงมีความใกล้ชิดกับภูมิภาคตะวันตก ต่อมาเมื่อประเทศปรับไปสู่ระบบหลายพรรคจากเดิมที่มีเพียงพรรคการเมืองเดียวที่มีบทบาทในทางการเมือง ทำให้ระบบการปกครองมีรูปแบบเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ตั้งแต่ปีค.ศ. 1946 เป็นต้นมา ภายหลังจากที่สงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงและเริ่มมีการดำเนินการขององค์การระหว่างประเทศที่ชัดเจนมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรสหประชาชาติ ในช่วงเวลานี้เองตุรกีได้รับการยอมรับเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งขององค์การระหว่างประเทศอีกหลายองค์กร เช่น องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development-OECD) หรือ สภายุโรป (The Council of Europe)

หลังจากนั้นในปีค.ศ. 1950 ตุรกีก็เริ่มให้ความสำคัญกับการทำให้ประเทศเสรีทั้งในเชิงเศรษฐกิจและการเมืองตามแบบอย่างของสหรัฐอเมริกา ซึ่งทำให้ตุรกีได้รับการยอมรับเข้าเป็นสมาชิกองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือหรือนาโต้ (North Atlantic Treaty Organization- NATO) ในปีค.ศ. 1952 ในแง่นี้อาจมองได้ว่าการเข้าใกล้ประเทศตะวันตกในช่วงนี้ก็มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างชาติและความมั่นคงของประเทศตุรกีเองเนื่องจากการแสวงหาตัวตนที่เหมาะสมกับความเป็นตุรกีที่มีความแตกต่างไปจากความเป็นออตโตมัน รวมถึงด้วยกับชนชั้นนำในเวลานั้นโดยมากแล้วจะได้รับการศึกษาและอิทธิพลทางความคิดมาจากตะวันตก ทั้งยังมีเรื่องของสถานะของการเป็นผู้ชนะสงครามโลกครั้งที่ 2 ของกลุ่มประเทศตะวันตกในเวลานั้นก็

ล้วนส่งผลให้ตุรกีมุ่งเน้นสร้างความสัมพันธ์และตัวตนที่ใกล้ชิดกับความเป็นตะวันตก (Gülseven, 2010, pp. 84)

2. ยุคการเมืองภายใต้อำนาจทหารกับนโยบายโดดเดี่ยวตนเอง (ค.ศ. 1960-1980)

ในช่วงระหว่างปีค.ศ. 1960- 1980 สถานการณ์การเมืองภายในของตุรกีเต็มไปด้วยความขัดแย้งของหลายกลุ่มกระทั้งนำไปสู่การรัฐประหารในหลายครั้ง ทำให้ห้วงเวลานี้ทหารเข้ามามีอิทธิพลต่อการปกครอง ซึ่งส่งผลต่อนโยบายต่างประเทศของตุรกีที่ทำให้ตุรกีเริ่มแสวงหาพันธมิตรที่มีความคิดหรืออุดมการณ์ทางการเมืองที่ใกล้เคียงกันอื่น ๆ อย่างรัสเซียมากขึ้น ขณะเดียวกันก็เริ่มหันกลับมาสู่ยุโรปแทนที่สหรัฐอเมริกาอีกครั้ง ด้วยกับความมุ่งหมายในการเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมเศรษฐกิจยุโรป นอกเหนือไปจากนั้นกลุ่มที่นิยมแนวทางอิสลามก็เริ่มส่งเสียงให้ตุรกีหันไปร่วมมือกับโลกมุสลิมมากขึ้น ทำให้ในช่วงนี้จึงค่อยๆ เริ่มเห็น การดำเนินนโยบายแบบรอบทิศทาง ไม่ว่าต่อประเทศตะวันออกกลาง กลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ และ กลุ่มไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (Dicle, 2008, pp. 28) แต่ด้วยกับการปฏิวัติหิรอันและการบุกอัฟกานิสถานของสหภาพโซเวียตช่วงปลายปีค.ศ. 1979 ทำให้ตุรกีต้องหันกลับไปหาสหรัฐอเมริกาอีกครั้ง (Bozdağlıoğlu, 2008, pp. 68)

3. ยุคของโอซาลและช่วงกับการเริ่มต้นของยุคออกโตมันสมัยใหม่ (ค.ศ. 1981-2001)

เมื่อเข้าสู่ยุคของประธานาธิบดีทูรกูท โอซาล (Turgut Özal) โฉมหน้าของนโยบายต่างประเทศตุรกีก็เริ่มปรับอีกครั้ง โดยหันไปเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเชิงส่งออกและการลงทุนโดยตรงจากต่างชาติ (Yavuz, 2003: 10) ด้วยกับรายได้ที่ดีขึ้นและการใช้สิทธิประชาธิปไตยอีกครั้งทำให้เสียงของชนกลุ่มน้อยเริ่มเพิ่มขึ้นอีกครั้ง โดยในยุคนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของวาทกรรมออกโตมันสมัยใหม่เมื่อโอซาลสนับสนุนอัตลักษณ์ที่หลากหลายเฉกเช่นที่ออกโตมันเคยเป็น (Laçiner, 2003, pp. 182-185) ด้วยเหตุนี้เองทำให้ตุรกีเริ่มเป็นที่สนใจแก่ประเทศเพื่อนบ้านที่มีชาติพันธุ์เป็นเตอร์กิกและประเทศมุสลิม ซึ่งทำให้ตุรกีเริ่มแสดงบทบาทในเวทีระหว่างประเทศมากขึ้น (Laçiner, 2003, pp. 182-185) ขณะเดียวกันตุรกีก็พยายามแสดงบทบาทให้ตะวันตกเห็นถึงการเป็นโมเดลตัวอย่างของประเทศประชาธิปไตยแบบเชคิวลาร์ให้กับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งแน่นอนว่าตุรกีเองก็ยังคงให้ความสำคัญแก่ตะวันตกเป็นอันดับต้นๆ (Gülseven 2004, pp. 89-92)

หลังจากยุคของโอซาล ตุรกีต้องเผชิญกับปัญหาทางเศรษฐกิจและความรุนแรงต่อกลุ่มชาวเคิร์ดที่เพิ่มขึ้นซึ่งส่งผลต่อความไม่มั่นคงทางการเมืองภายใน ตลอดจนภาวะโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงภายหลังสงครามเย็น และการตั้งคำถามต่อความเหมาะสมของตุรกีที่จะเข้าสู่สหภาพยุโรป ล้วนแล้วเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อนโยบายต่างประเทศในยุคถัดมา นอกจากนั้นในช่วงเวลาดังกล่าวการเมืองของมุสลิมในตุรกีเริ่มค่อยๆ กลับมามีบทบาทกระทั่งได้เข้าสู่อำนาจในปีค.ศ. 1996-1997 แม้ว่าจะเป็นเวลาสั้นๆ ก็เริ่มเห็นความริเริ่มที่สำคัญๆ ในการประสานความสัมพันธ์กับโลกมุสลิมอีกครั้ง อย่างไรก็ตามพรรคนี้อยู่ในอำนาจไม่นานนัก นโยบายต่างประเทศในช่วงต่อมาก็จึงกลับไปสู่โลกตะวันตกอีกครั้ง กระทั่งในปีค.ศ. 2001 ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญ เมื่อประเทศเผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจและส่งผลกระทบต่อความนิยมในพรรคการเมืองขณะนั้น จึงเป็นโอกาสให้

พรรคยุติธรรมและการพัฒนาหรือพรรคอค์ (The Justice and Development Party/Adalet ve Kalkınma Partisi – AK Parti) เข้ามาสู่อำนาจในปีค.ศ. 2002

4. ยุคพรรคอค์พรรคความยุติธรรมและการพัฒนาหรือพรรคอค์กับนโยบายต่างประเทศเชิงรุก (ค.ศ. 2002-2016)

สำหรับตุรกีแล้วเมื่ออัตลักษณ์หลักทางการเมืองของพรรคที่มีอำนาจเปลี่ยนไป ก็จะทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของนโยบายที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์นั้นๆ รวมไปถึงนโยบายต่างประเทศด้วย (Gülseven, 2004, pp. 80) ในปีค.ศ. 2002 พรรคอค์ชนะการเลือกตั้งทำให้ได้จัดตั้งรัฐบาล แม้ว่าจะเห็นชัดว่าพรรคอค์เป็นพรรคการเมืองที่สนับสนุนและเอนเอียงด้านศาสนาอิสลาม แต่พรรคอค์ยังคงรักษาความร่วมมือกับตะวันตกเอาไว้ และตอกย้ำว่าทฤษฎีที่ว่าด้วยการเป็นสะพานเชื่อมตะวันออกและตะวันตกเอาไว้ ขณะเดียวกันก็หันไปใช้เครื่องมือที่ส่งผลต่ออำนาจละมุนและความร่วมมือมากกว่าการสร้างศัตรู หลักการกลยุทธ์เชิงลึก (Stratejik Derinlik) ของศ.ดร.อะห์เหม็ด ดาเวโดว์กลู ซึ่งให้ความสำคัญต่อนโยบายการปราศจากปัญหากับเพื่อนบ้าน แล้วดึงเอาทุนเดิมไม่ว่าจะเป็นมิติทางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ให้กลายมาเป็นเครื่องมือของการดำเนินนโยบายต่างประเทศ นอกจากนั้นยังสนับสนุนความร่วมมือทางเศรษฐกิจตลอดจนองค์การภาคประชาสังคมที่จะหนุนเสริมนโยบายต่างประเทศเชิงรุก (Yilmaz, 2015, pp. 131-134) ในช่วงการปกครองของพรรคอค์โดยเฉพาะก่อนปีค.ศ. 2016 จะเห็นได้ว่าอำนาจละมุนที่มีฐานมาจากวัฒนธรรม อัตลักษณ์ ประวัติศาสตร์และที่ตั้งของตุรกีได้ถูกนำมาใช้ในการดำเนินความสัมพันธ์อย่างเห็นได้ชัด (Kalin, 2011, pp. 10) ขณะเดียวกันการพัฒนาด้านกระบวนการประชาธิปไตยและการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสาธารณสุขในประเทศ ล้วนแล้วส่งผลให้ตุรกีได้รับการยอมรับในเวทีโลกมากขึ้น (Yilmaz, 2015, pp. 134) ในระดับรัฐ ตุรกีใช้เครื่องมือด้านประชาธิปไตย เศรษฐกิจและการค้า รวมถึงการช่วยเหลือเชิงมนุษยธรรม ที่เสริมภาพลักษณ์ของตน การดำเนินการเหล่านี้ดำเนินผ่านองค์กรต่างๆของรัฐ เช่น สถานีวิทยุและโทรทัศน์ตุรกีหรือเทเรเท (Turkish Radio and Television Corporation's- TRT) ภาควาอากาศอังกฤษ สายการบินเตอร์กิชแอร์ไลน์ (Turkish Airlines) หน่วยงานให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาและความร่วมมือของตุรกี (The Turkish Development and Cooperation Agency หรือTIKA) สภากาชาดตุรกี (The Turkish Red Crescent) หน่วยงานภายใต้กระทรวงการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม เช่น องค์กรเพื่อกิจการชาวเติร์กนอกอาณาจักรและชุมชนที่เกี่ยวข้องหรือเยเทเบ (Presidency for Turks Abroad and Related Communities- YTB) กระทรวงการต่างประเทศ หรือมูลนิธิยูนุส เอมเร (Yunus Emre Foundation) เป็นต้น (Benhaïm and Öktem, 2012; Kalin, 2011, pp. 21)

เครื่องมือที่กลายเป็นอำนาจละมุนเหล่านี้ถูกประยุกต์ใช้กับรอบด้าน หากแต่ได้เห็นผลได้ดีกับพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์คล้ายคลึง นั่นคือกลุ่มประเทศบอลข่านจากความเป็นเตอร์กิก และกลุ่มประเทศมุสลิมจากฐานของความเป็นมุสลิมนั่นเอง ตุรกีพยายามจะจัดวางที่ทางของตนเองในฐานะของผู้ปกป้องประเทศเหล่านี้ หรืออาจกล่าวได้ว่าตุรกีพยายามที่จะเป็นโมเดลตัวอย่างและผู้นำสำหรับมุสลิมทั่วโลก โดยเฉพาะในพื้นที่ขัดแย้งที่มีตัวแสดงที่เกี่ยวข้องเป็นมุสลิม จะเห็นได้ว่าตุรกีมักจะแสดงบทบาทเป็นตัวกลางในพื้นที่ขัดแย้ง เช่น ซีเรียหรือ

ปาเลสไตน์ (Altunışık, 2008, pp. 45-47) ตลอดจนเป็นประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือสำหรับประเทศที่ยากจน อำนาจละมุนของตุรกียังหมายรวมถึงการขยายละครและภาพยนตร์ของตุรกีสู่พื้นที่อื่น และการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนด้านการศึกษาอีกด้วย นอกจากนั้นแล้ว องค์กรเอกชนและองค์กรภาคประชาสังคมของตุรกี ไม่ว่าจะเป็นมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือบรรเทาด้านมนุษยธรรมอิสยาฮา (IHH Humanitarian Relief Foundation) มูลนิธิดียานัตตุรกี (Türkiye Diyanet Foundation-TDV) มูลนิธิเดนิซเฟนารี (Deniz Feneri Foundation) หรือมูลนิธิฮุดายิ (Hudayi Foundation) องค์กรเหล่านี้ยังมีบทบาทมากในการช่วยหนุนเสริมภาพลักษณ์นี้ (Kalin, 2011, pp. 10) นับได้ว่าในช่วงที่ผ่านมาการทูตเชิงมนุษยธรรมกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้ภาพลักษณ์ของตุรกีเป็นไปในทิศทางบวก ตั้งแต่ปีค.ศ. 2011 ตุรกีได้มอบความช่วยเหลือด้านการพัฒนาที่เป็นทางการเพิ่มขึ้นกระทั่งในปีค.ศ. 2015 ตุรกีกลายเป็นผู้ให้ที่ให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมมากที่สุดในโลกเมื่อเทียบเป็นเปอร์เซ็นต์ต่อรายได้ประชาชาติ (Development Initiatives, 2016, pp. 47) โดยตุรกีได้เพิ่มจำนวนการให้ความช่วยเหลือในทุกปี

อย่างไรก็ตาม ด้วยกับความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองและความเสี่ยงต่อปัญหาความมั่นคงที่เพิ่มขึ้นในบริบทโลกปัจจุบัน นับตั้งแต่เหตุการณ์ 9-11 วิกฤตเศรษฐกิจโลกในปีค.ศ. 2008 การเริ่มต้นของอาหรับสปริงในปีค.ศ. 2010 การเกิดขึ้นของกลุ่มไอซิสหรือดาศิฮ (ISIS/DAESH) ในซีเรียและอิรัก วิกฤตผู้ลี้ภัย หรือจะเป็นการเมืองในตะวันออกกลางและการใช้อาวุธของกลุ่มชาวเคิร์ดในซีเรีย ล้วนแล้วแต่ส่งผลให้นโยบายต่างประเทศในตุรกีโดยเฉพาะหลังจากที่อะห์เมต ดาวิดโกล์ลู (Ahmet Davutoğlu) ประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตุรกีเริ่มหันมาใช้นโยบายทั้งเชิงรุกและการใช้กองกำลังทหารเพื่อป้องกันตนเองและช่วยเหลือมิตร ตลอดจนเพื่อถ่วงดุลกับประเทศรอบข้างซึ่งกำลังเผชิญภาวะความขัดแย้งและสงคราม (Keyman, 2017, pp. 56, 63)

ด้วยกับปัจจัยต่างๆที่ส่งผลต่อพลวัตของนโยบายต่างประเทศตุรกีที่ผ่านมา ทำให้เห็นว่าด้วยกับบริบทที่เป็นไปทั้งการเมืองระดับโลก ระดับภูมิภาคและการเมืองภายในเอง ล้วนส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศของตุรกี การที่ตุรกีขยายพื้นที่ความสัมพันธ์ไปสู่หลากหลายภูมิภาคนอกเหนือจากพื้นที่ใกล้เคียงในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ไม่เพียงแต่มาจากกระแสโลกาภิวัตน์เท่านั้น หากแต่ยังเป็นผลมาจากความผิดหวังต่อภูมิภาคยุโรปที่ยังคงมีเงื่อนไขไม่สามารถรับตุรกีเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพยุโรปหรืออยู่ได้ หรือแม้แต่ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในภูมิภาคใกล้เคียงโดยรอบที่ทำให้ตุรกีมีโอกาสในการแสดงบทบาทที่ต่างกันออกไป นอกจากนั้นยังมาจากปัจจัยภายในเช่นอุดมการณ์ของพรรครัฐบาลที่เอนเอียงไปด้านอิสลาม โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป และลักษณะของผู้นำ ล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อนโยบายต่างประเทศของตุรกีที่หันมาให้ความสำคัญกับพื้นที่อื่นมากขึ้น โดย “เอเชีย” เองก็เป็นหนึ่งในภูมิภาคสำคัญที่ตุรกีหันมาสนใจเนื่องจากมีหลายประเทศในภูมิภาคนี้ที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจสูง โดยเฉพาะจีน ญี่ปุ่น และเกาหลี ซึ่งความสัมพันธ์ในเชิงเศรษฐกิจจะหว้างตุรกีกับกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเหล่านี้ก็ได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนั้นแล้ว “เอเชียอาคเนย์” ก็เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ใหม่ที่ตุรกีหันมาให้ความสนใจมากขึ้น เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

ตลอดจนอัตลักษณ์ของความเป็นมุสลิมซึ่งในภูมิภาคนี้มีมุสลิมเป็นชนกลุ่มใหญ่ ทำให้ภูมิภาคนี้เป็นอีกหนึ่งภูมิภาคที่ตุรกีสามารถขยายความสัมพันธ์ได้อย่างรวดเร็ว

ตุรกีกับเอเชียอาคเนย์: พัฒนาการของความสัมพันธ์

สำหรับภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ซึ่งประกอบด้วย 10 ประเทศ คือ สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย บรูไนดารุสซาลาม ฟิลิปปินส์ พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนามและไทย แม้ว่าจะไม่ใช่พื้นที่หลักที่ตุรกีเน้นดำเนินนโยบายต่างประเทศด้วย แต่ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา เริ่มเห็นความสัมพันธ์ที่ชัดเจนและมากขึ้น เนื่องจากศักยภาพของภูมิภาคแห่งนี้เป็นอีกทางเลือกสำคัญหากตุรกีต้องการแสวงหาพันธมิตรอื่นนอกเหนือจากประเทศยุโรปและประเทศเพื่อนบ้าน หากย้อนกลับไปมองถึงจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ของตุรกีและภูมิภาคนี้ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ตั้งแต่เหตุการณ์วินาศกรรมในปี ค.ศ. 2004 ซึ่งทำให้หลายประเทศในภูมิภาคนี้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติครั้งรุนแรง นับได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างตุรกีกับภูมิภาคนี้ เนื่องจากมีผู้นำตุรกีตลอดจนองค์กรเอกชนต่างๆ ได้มาเยี่ยมพร้อมทั้งนำความช่วยเหลือมาให้ได้อย่างเห็นได้ชัด แม้ว่าในเวลาก่อนหน้านี้อาจมีการให้ความช่วยเหลือมนุษยธรรมอยู่บ้างแต่ก็ไม่ชัดเจนนัก นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ความสัมพันธ์ระหว่างสองพื้นที่ก็ไม่ได้มีเพียงด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว หากแต่มีประเด็นการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ความพยายามในการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยและการเชื่อมโยงโลกมุสลิมจากสองภูมิภาคไว้ด้วยกัน (Esenbel and Atli, 2013)

ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างตุรกีและภูมิภาคเอเชียอาคเนย์

หากกล่าวในมิติประวัติศาสตร์แล้ว สามารถพบหลักฐานความสัมพันธ์บางประการระหว่างตุรกีกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับตั้งแต่สมัยออตโตมันโดยเฉพาะต่อโลกมลายูในพื้นที่ที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นมุสลิม ในฐานะของการเป็นประเทศผู้นำช่วงเวลานั้น ออตโตมันมีอำนาจทั้งในแง่ทหารและมีหน้าที่ต้องปกป้องพลเมืองมุสลิม หนึ่งในหลักฐานที่เห็นชัดเชิงประวัติศาสตร์คือความสัมพันธ์ระหว่างออตโตมันกับอาเจะห์ ในปี ค.ศ. 1520 อาเจะห์ได้ยอมรับอำนาจของออตโตมันและร้องขอการปกป้องจากออตโตมันให้รอดพ้นจากโปรตุเกส สุลต่านเซลิมยอมรับข้อเสนอและส่งเวชिर ชินาน ปาซาร์เพื่อนำเอาดาบและปืนใหญ่ไปมอบให้ ขณะเดียวกันอาเจะห์และออตโตมันก็มีความสัมพันธ์ที่ดีในเชิงเศรษฐกิจผ่านการค้าขายพริกไทย ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองนับว่าเป็นไปในเชิงบวก ในปี ค.ศ. 1547 ยังมีการแลกเปลี่ยนทูตระหว่างกันด้วย ต่อมาเมื่อดัชต์บุกอาเจะห์ในปี ค.ศ. 1873 ออตโตมันได้เสนอความช่วยเหลือมาให้เฉกเช่นเดียวกับมหาอำนาจอื่นๆ ในเวลานั้น แต่สิ่งที่ทำให้ออตโตมันพิเศษกว่านั้นคือการเสนอเป็นผู้ไกล่เกลี่ยเพื่อสันติภาพในสุมาตรา แม้ว่าข้อเสนอนี้ดัชต์จะปฏิเสธไปในท้ายที่สุด เพื่อตอบแทนการปกป้องทางทหาร อาเจะห์ก็ส่งเครื่องบรรณาการไปยังออตโตมัน เมื่อเกิดสงครามไครเมีย อาเจะห์ก็ส่งความช่วยเหลือเพื่อแสดงความจงรักภักดีกลับไปให้ (Farooqi, 1986, pp.

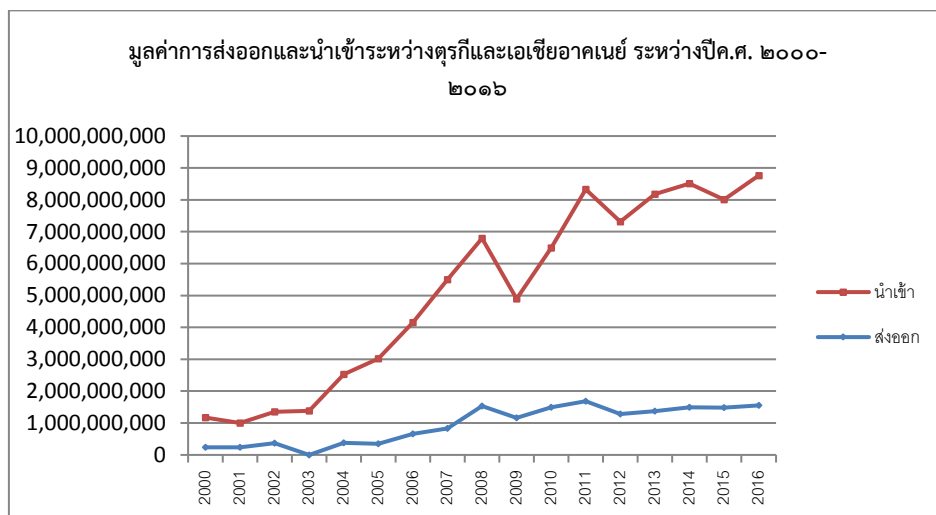
267-268 in Reid, 2005, pp. 5) ขณะเดียวกันก็มีการเปิดสถานกงสุลในปัตตาเวีย (Batavia) หรือ จาการ์ตา ปัจจุบันในปีค.ศ. 1883 นอกจากนั้น ยังมีหลักฐานที่ชี้ให้เห็นว่ามีการร้องขอให้ถอดถอนคุ้มครองผู้นำมาเลย์คนอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นจดหมายจากเกอดะห์ (Kedah) ในปีค.ศ. 1828 จากรีเยา (Riau) ในปีค.ศ. 1857 และจัมบี (Jambi) ในปีค.ศ. 1858 (The British Academy, n.d.) นอกเหนือจากนั้นยังปรากฏให้เห็นความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างออตโตมันกับสิงคโปร์นับตั้งแต่ปีค.ศ. 1864 (Atli, 2013) อิทธิพลของออตโตมันยังขยายไปถึงมิติทางด้านศิลปะ และงานเขียนที่ได้รับเป็นของขวัญจากผู้ไปประกอบพิธีฮัจญ์ ตลอดจนท่าทีและทัศนคติที่มีต่อออตโตมันยังถูกถ่ายทอดผ่านวรรณกรรมมาเลย์หลายชิ้นในช่วงศตวรรษที่ 17 ถึง 19 (Kadi, 2017, pp. 4) ขณะเดียวกันบทบาทของออตโตมันต่อสยาม ฟิลิปินส์ สิงคโปร์หรือประเทศอื่นๆ ในแถบนี้ก็ปรากฏให้เห็นบ้างโดยเฉพาะการเยือนของผู้ที่มีบทบาทสำคัญหรือการส่งมอบของสำคัญแก่กัน แม้ว่าจะไม่มากเท่ากับโลกมาเลย์ก็ตาม

ความสัมพันธ์ระหว่างตุรกีและเอเชียอาคเนย์ได้เว้นช่วงไปหลายปีภายหลังจากสาธารณรัฐตุรกีถูกสถาปนาขึ้นด้วยเหตุผลทางด้านทิศทางการต่างประเทศที่กล่าวถึงไว้ข้างต้นว่าในช่วงแรกนั้นตุรกีมุ่งเน้นไปยังประเทศแถบตะวันตกและบริเวณใกล้เคียงเป็นส่วนใหญ่ แต่ในทศวรรษที่ผ่านมาสามารถเห็นความสัมพันธ์ที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เหตุผลที่ทำให้ตุรกีเริ่มหันมาสู่ภูมิภาคเอเชียในทศวรรษที่ผ่านมา นอกจากปัจจัยสำคัญคือแนวทางนโยบายต่างประเทศที่เปลี่ยนไปแล้วนั้น ยาสมีน ชัตตาร์ (2018, pp. 171-173) สรุปเอาไว้ในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกว่า ในแง่หนึ่งเป็นเพราะตุรกีต้องการขยายความสัมพันธ์เพื่อผลประโยชน์ไม่ว่าจะในเชิงเศรษฐกิจหรือความร่วมมือในมิติอื่นๆ มากขึ้น ประกอบกับภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ยังเป็นภูมิภาคที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงและมีประชากรที่เป็นมุสลิมจำนวนมากสามารถขยายกรอบอำนาจละมุนผ่านการเมืองแบบอิสลามที่ตุรกีถูกมองว่าเป็นหนึ่งในต้นแบบของการผสมผสานระหว่างระบบเซคิวลาร์และความเป็นการเมืองของมุสลิม ทั้งนี้หนึ่งในหลักฐานสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงความสนใจของตุรกีในภูมิภาคนี้ก็คือการสถาปนาความสัมพันธ์กับทุกประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และมีสถานทูตตุรกีอยู่ในทุกประเทศ นอกจากนั้นยังมีการเยี่ยมเยือนของผู้นำระดับสูงนับตั้งแต่หลังเหตุการณ์สึนามิ แม้ความสัมพันธ์ต่อประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้จะเริ่มขึ้นมานานแล้ว แต่เพิ่งจะเห็นเป็นรูปเป็นร่างในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาเอง

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการพัฒนาระหว่างตุรกีกับภูมิภาคเอเชียอาคเนย์

หากมองในมิติเศรษฐกิจซึ่งเป็นหนึ่งในสาเหตุสำคัญในการแสวงหาพื้นที่การสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่นอกเหนือจากเพียงแค่ภูมิภาคตะวันออกกลางหรือยุโรป การค้าระหว่างตุรกีกับประเทศในภูมิภาคนี้ก็มีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นในทุกปี หากพิจารณาสถิติแล้วจะพบว่ามีการส่งออกอยู่ที่ 233 ล้านดอลลาร์และนำเข้า 942 ล้านดอลลาร์ในปีค.ศ. 2000 มาเป็นส่งออก 1,549 ล้านดอลลาร์ และนำเข้า 7,215 ล้านดอลลาร์ในปีค.ศ. 2016 (แผนภาพที่ 1) แม้ว่าหากเทียบกับภูมิภาคอื่นๆ ซึ่งตุรกีมีการส่งออกไปยังภูมิภาคยุโรป เอเชียกลางและตะวันออกกลางมากเป็นอันดับต้น อย่างไรก็ตามการนำเข้าจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิกก็นับได้ว่าอยู่ในอันดับต้นๆ แต่ในภาพรวมแล้วก็มีแนวโน้มของความสัมพันธ์เชิงเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น นอกจากนั้นแล้ว

ในช่วงที่ผ่านมา ตุรกีเริ่มให้ความสนใจในการขยายความร่วมมือหลากหลายมิติกับประเทศในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องสินค้าทางการทหาร สินค้าเกษตร หรือ วัตถุดิบในการผลิตต่างๆ เป็นต้น

ภาพที่ 1 มูลค่าการส่งออกและนำเข้าระหว่างตุรกีและเอเชียอาคเนย์ ระหว่างปีค.ศ. 2000-2016

ที่มา: Turkish Statistical Institute

หากพิจารณาถึงปัจจัยที่เอื้อให้ตุรกีให้ความสนใจภูมิภาคนี้ นอกเหนือจากบริบทด้านการต่างประเทศที่ขยายพื้นที่หันมาเน้นเอเชียโดยเฉพาะจากการเติบโตขึ้นของจีน และการปรับความสัมพันธ์ระหว่างตุรกีกับรัสเซียแล้ว ยังมีปัจจัยด้านผู้นำ ซึ่งศ.ดร.ดาเวดโอก์ลู อดีตรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศและนายกรัฐมนตรีของตุรกีเคยสอนที่มหาวิทยาลัยในประเทศมาเลเซีย ทำให้ท่านเข้าใจพื้นที่แห่งนี้เป็นอย่างดี การเปิดพื้นที่สู่เอเชียอาคเนย์ในยุคของท่านจึงเป็นอีกภูมิภาคเป้าหมายหนึ่ง ขณะเดียวกันด้วยศักยภาพของภูมิภาคในการเติบโตทางเศรษฐกิจของหลายๆ ประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย หรือ เวียดนาม ก็ทำให้ตุรกีไม่สามารถมองข้ามพื้นที่นี้ไปได้ ความสัมพันธ์ระหว่างตุรกีกับภูมิภาคนี้จึงเพิ่มขึ้น ไปพร้อมกับที่ทางและภาพลักษณ์ของตุรกีที่ค่อยๆ ขยายสู่คนในพื้นที่นี้ให้รู้จักตุรกีมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นเครื่องมืออำนาจละมุนที่ตุรกีใช้เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของประเทศในช่วงเวลาเดียวกันนี้ก็ยิ่งหนุนเสริมให้บทบาทของตุรกีในภูมิภาคนี้เด่นชัดและได้รับการยอมรับมากขึ้น

ในเชิงสถาบันตุรกีเริ่มมีแนวคิดร่วมมือกับภูมิภาคนี้ตั้งแต่ปีค.ศ. 1999 หากแต่เริ่มเห็นภาพเป็นรูปร่างที่ชัดเจนขึ้นในปีค.ศ. 2010 เมื่อตุรกีได้เข้าเป็นหุ้นส่วนกับอาเซียนในฐานะคู่เจรจาผ่านสนธิสัญญาว่าด้วยพันธมิตรและความร่วมมือในเอเชียอาคเนย์ และในปีเดียวกันนี้ตุรกีก็ยังส่งทูตให้ประจำที่สำนักงานอาเซียน ณ กรุงจาการ์ตา ซึ่งเป็นการแสดงท่าทีความสนใจต่อภูมิภาคนี้อย่างเห็นได้ชัด อาเซียนเองก็เริ่มให้ความสนใจแก่ตุรกีโดยเริ่มเชิญตุรกีเข้าร่วมประชุมระดับรัฐมนตรีนับตั้งแต่ปีค.ศ. 2013 ต่อมาในปีค.ศ. 2015 ตุรกีได้แสดงเจตจำนงในการเป็นหุ้นส่วนด้านการเจรจารายสาขา (Sectoral Dialogue Partner (SDP)) และได้รับสถานะนี้

ในปีค.ศ. 2017 (Ministry of Foreign Affairs, n.d.) นอกเหนือไปจากนั้น โครงการความช่วยเหลือต่างๆ ขององค์กรภาคเอกชนตุรกี เช่น มูลนิธิอีฮาฮา หรือ มูลนิธิดียาเนต ก็ช่วยหนุนเสริมความสัมพันธ์ที่เป็นทางการไปด้วยเช่นกัน ด้วยบรรยากาศเชิงบวกที่มีเหล่านี้ทำให้ความร่วมมือในด้านอื่นๆก็ตามมาเช่นกัน

เมื่อกล่าวถึงการให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาที่ตุรกีมีให้ต่อเอเชียอาคเนย์ ในปีค.ศ. 2014 มีจำนวนทั้งสิ้น 11.12 ล้านดอลลาร์ จากการให้ความช่วยเหลือทั้งหมด 3,591 ล้านดอลลาร์ในปีเดียวกัน ซึ่งนับว่ายังเป็นตัวเลขที่น้อย ขณะที่ในปีค.ศ. 2015 จำนวนความช่วยเหลือทั้งหมดก็ลดมาที่ 6.02 ล้านดอลลาร์ (ตาราง 1) งบประมาณส่วนนี้จะเห็นได้ว่ามักจะไปยังพื้นที่ที่ประสบความขัดแย้งและความรุนแรง เช่น อาราขาน อาเจห์ หรือมินดาเนา เป็นต้น โดยจะเน้นการช่วยเหลือเด็กกำพร้า คนยากไร้และพัฒนาด้านการศึกษา ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างสาธารณูปโภคที่จำเป็น

ตารางที่ 1 ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่เป็นทางการจากตุรกีต่อเอเชียอาคเนย์ (ล้านดอลลาร์)

ประเทศ/ ความช่วยเหลือ ที่เป็นทางการต่อปี (ล้านดอลลาร์)	2012	2013	2014	2015
พม่า	15.34	14.6	4.12	3.67
อินโดนีเซีย	0.51	3.51	3.78	0.17
มาเลเซีย	0.24	0.46	1.07	0.24
ไทย	0.04	0.47	1.05	0.93
ฟิลิปปินส์	0.11	1.41	0.78	0.8
เวียดนาม	0.03	0.09	0.14	0.05
กัมพูชา	0.01	0.11	0.13	0.16
ลาว	0.01	0.13	0.05	-
สิงคโปร์*	-	-	-	-
บรูไนดารุสซาลาม*	-	-	-	-

*สิงคโปร์และบรูไนถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้สูงตามเกณฑ์ของธนาคารโลก

ที่มา: Turkish development assistance reports of 2012-15

ความสัมพันธ์ทางการทูตแบบเป็นทางการระหว่างตุรกีและภูมิภาคเอเชียอาคเนย์

หากพิจารณาเป็นรายประเทศจะเห็นว่าความสัมพันธ์ทางการทูตที่เป็นทางการระหว่างตุรกีกับประเทศต่างๆในภูมิภาคนี้จะไปในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน โดยเริ่มจากอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ในปีค.ศ. 1949 ต่อมาเป็นประเทศไทย ลาว และพม่า พร้อมกันในปีค.ศ. 1958 ในช่วงสมัยออตมาน แมนเดอเรสซึ่งเริ่มขยายความสัมพันธ์ไปในหลายพื้นที่ จากนั้นก็เป็นประเทศมาเลเซียในปีค.ศ. 1964 สิงคโปร์ในปีค.ศ. 1969 กัมพูชาในปีค.ศ. 1970 เวียดนามในปีค.ศ. 1978 และบรูไนในปีค.ศ. 1984 แม้ว่าการเปิดความสัมพันธ์ระหว่าง

สองพื้นที่เกิดขึ้นหลายปีมาแล้ว แต่ความสัมพันธ์ระหว่างกันก็ยังไม่เห็นชัดเจนมากนัก กระทั่งในช่วงพรรคอคเข้า
มาบริหารประเทศซึ่งมีแนวทางนโยบายต่างประเทศที่เปลี่ยนไป จึงเริ่มเห็นการเยี่ยมเยือนของผู้นำตุรกียัง
ประเทศต่างๆ รวมถึงผู้นำบางประเทศก็ได้รับการเชิญไปตุรกีอย่างเป็นทางการ และในปีค.ศ. 2017 ที่ผ่านมา
เมื่อสถานเอกอัครราชทูตตุรกีในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเปิด ทำให้ตุรกีมีสถานเอกอัครราชทูตอยู่
ในทุกประเทศของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บทบาทในการเยี่ยมเยือนที่สำคัญที่นอกเหนือจากการ
พบปะระหว่างผู้นำสำหรับภูมิภาคนี้คือการที่ผู้นำประเทศตุรกีได้เข้าเยี่ยมกับชาวโรฮิงญาที่ได้รับผลกระทบจาก
ความขัดแย้งในพื้นที่ ซึ่งส่งผลต่อยุทธศาสตร์ความต้องการในการเป็นประเทศที่เป็นความหวังให้กับชนกลุ่ม
น้อยมุสลิมในอีกหลายๆ พื้นที่

ความสัมพันธ์ระหว่างตุรกีและภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ผ่านตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ

ในระดับตัวแสดงไม่ใช่รัฐ จะเห็นได้ว่าองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนที่ขับเคลื่อนทั่วโลกของตุรกีส่วนใหญ่ในปัจจุบันเป็นองค์กรที่มีฐานอุดมการณ์แบบอิสลาม ทำให้ปฏิเสธไม่ได้ว่าพื้นที่ทำงานส่วนใหญ่ขององค์กรเหล่านี้ไม่ว่าองค์กรเอกชนที่ดำเนินการเป็นหลักในพื้นที่อย่าง มูลนิธิฮายาหรือองค์กรอื่นๆ เช่น มูลนิธิเดนิชเฟนารี และมูลนิธิติยานेत เป็นต้น ก็จะอยู่ในพื้นที่ที่มุสลิมต้องการความช่วยเหลือ แม้ว่าจะมีการทำกิจกรรมกับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงและภัยธรรมชาติซึ่งไม่ใช่มุสลิมด้วยก็ตาม การทำงานขององค์กรตุรกีจะมีลักษณะเฉพาะต่างจากประเทศอื่นตรงที่มักจะร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่นเพื่อลงพื้นที่จริงและร่วมทำกิจกรรมตลอดจนให้ความช่วยเหลือในชุมชน ลักษณะเช่นนี้ทำให้คนในพื้นที่นั้นๆ ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตุรกีไปพร้อมๆ กันเมื่อลงสู่พื้นที่เข้าไปให้ความช่วยเหลือ ขณะเดียวกัน รูปแบบการทำงานลักษณะนี้ ทำให้สร้างความประทับใจ กระทั่งพัฒนาไปสู่ความเชื่อใจและอาจคาดหวังต่อตุรกีในการช่วยเหลือที่มากขึ้น ในพื้นที่เอเชียอาคเนย์ องค์กรเอกชนตุรกีเหล่านี้เข้าไปมีบทบาท หากแต่ไม่มากนักในประเทศหรือพื้นที่ที่ไม่ใช่มุสลิม โดยมากแล้วจะเห็นบทบาทที่ชัดเจนในพื้นที่ขัดแย้ง เช่น การให้ความช่วยเหลือแก่โรฮิงญาทั้งที่อยู่ในค่ายลี้ภัยและต่างประเทศ การให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมต่อเด็กกำพร้าในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้/ปาตานี หรือการให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาและการมีส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพในฐานะผู้สังเกตการณ์และสมาชิกของทีมตรวจสอบฝ่ายที่สามในกรณีมินดาเนา เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการทำงานขององค์กรเอกชนเหล่านี้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในเอเชียอาคเนย์รับรู้ต่อการมีอยู่ของตุรกีในพื้นที่ นอกเหนือไปจากการรับรู้ผ่านข่าวสารและสื่อโซเชียลมีเดียที่มักจะมีการชื่นชมบทบาทของประธานาธิบดีแอร์โดกอันว่ามีท่าทีที่แข็งกร้าวต่อประเทศที่กระทำความรุนแรงต่อมุสลิม อย่างอิสราเอลหรือกระทั่งสหรัฐอเมริกาในบางจังหวะ ท่าทีเช่นนี้จึงส่งผลต่อทัศนคติของผู้คนในพื้นที่โดยเฉพาะกลุ่มมุสลิม (Sattar, 2018, pp. 184)

อย่างไรก็ตาม ก็ยังคงมีข้อจำกัดของการขยายอิทธิพลของตุรกีในบางส่วนของภูมิภาคนี้ เนื่องจากตุรกีมีจุดยืนที่ชัดเจนต่อการช่วยเหลือมุสลิมชนกลุ่มน้อย ทำให้ประเด็นอ่อนไหวบางประเด็น เช่น โรฮิงญา ปาตานี หรือ มินดาเนา อาจส่งผลกระทบต่อความเชื่ออื่นๆ ในภูมิภาคแห่งนี้ที่มีความหลากหลายได้ (Cevik and Seib, 2015, pp. 215) นอกจากนั้นอุปสรรคเรื่องความต่างด้านวัฒนธรรม ภาษา และความเชื่อบางประการ ก็อาจ

ส่งผลให้เกิดความไม่เข้าใจ และทำให้การขยายอิทธิพลผ่านเครื่องมืออำนาจละมุนทั้งหลายอาจไม่สามารถทำในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ได้เหมือนกับภูมิภาคใกล้เคียงอื่นๆ (Cevik and Seib, 2015, pp. 218) ขณะเดียวกัน ความเข้าใจระหว่างกันยังมีไม่มากนัก ทำให้ความสัมพันธ์อาจยังไม่มากเท่ากับภูมิภาคอื่นๆ ใกล้เคียง

ดังนั้นแล้ว หากมองในภาพรวมจะสามารถสรุปถึงบทบาทที่ตุรกีได้มีในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ที่ประกอบไปด้วย ตัวแสดงที่เป็นทั้งรัฐและไม่ใช่รัฐ โดยมีบทบาททั้งในแง่ความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ต่อกัน บทบาทในแง่ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ไปจนถึงบทบาทในเชิงมนุษยธรรมที่ทำให้ตุรกีเป็นที่รู้จักท่ามกลางผู้คนในพื้นที่เอเชียอาคเนย์ แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่ยังคงเป็นข้อท้าทายประการสำคัญระหว่างความสัมพันธ์ของตุรกีกับภูมิภาคนี้ก็คือความเข้าใจระหว่างกันยังมีไม่มากนัก

บทสรุป: แนวโน้มความสัมพันธ์ระหว่างตุรกีกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เมื่อกล่าวถึงบทบาทของตุรกีต่อเอเชียอาคเนย์จะเห็นว่าตุรกีมีบทบาททั้งในระดับรัฐ เชิงความสัมพันธ์ทางการทูตและการให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาที่เป็นทางการ ขณะเดียวกันองค์กรเอกชนก็แสดงบทบาทที่แข็งขันไม่น้อยเพื่อหนุนเสริมภาพลักษณ์ในเวทีโลกให้กับตุรกี จะเห็นได้ว่าในช่วงที่ผ่านมา ตุรกีนับได้ว่าประสบความสำเร็จในการเป็นโมเดลตัวอย่างหลายด้าน ทั้งการพัฒนาสาธารณูปโภค เศรษฐกิจที่ดีขึ้น การเมืองที่สามารถประคองไว้ได้ในช่วงที่ผ่านมา รวมไปถึงการขยายอิทธิพลผ่าน “ภาพลักษณ์” ที่ดี โดยเฉพาะสำหรับพื้นที่มุสลิม แต่อย่างไรก็ตามในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่เกิดความพยายามรัฐประหารในตุรกี ประกอบกับบริบทการเมืองโลกและการเมืองในภูมิภาคที่มีความขัดแย้งรุนแรงมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในซีเรีย สงครามในเยเมน ความขัดแย้งระหว่างซุนนีและชีอะห์ เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นเหตุให้ตุรกีหันมาใช้เครื่องมือผ่านอำนาจแข็ง คือ การใช้กองกำลังทหาร ที่เห็นได้ชัดในช่วงที่ผ่านมา เพื่อป้องกันตนเอง ขณะเดียวกัน สภาพเศรษฐกิจและความไม่มั่นคงภายในเองก็ทำให้เป็นที่ห่วงเกรงว่าตุรกีจะรับมือกับปัญหาที่มีได้หรือไม่

หากตุรกียังคงอยู่ภายใต้การปกครองของพรรคอค์ สิ่งที่น่าสนใจนอกจากผลจากการใช้เครื่องมือทั้งอ่อนและแข็งแล้ว ยังเป็นเรื่องของการยอมรับของประเทศหรือพื้นที่ที่ไม่ใช่มุสลิมในภูมิภาค ว่าจะรับมือกับตุรกีอย่างไร อย่างไรก็ตาม มองโดยรวมแล้ว จะเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างตุรกีกับประเทศเหล่านั้นยังคงเป็นไป โดยเฉพาะในเชิงเศรษฐกิจ แม้ว่าอาจมีความซับซ้อนใจต่อท่าทีเป็นบวกต่อชนกลุ่มน้อยในประเทศของตน

ฉะนั้นแล้ว ถ้าพิจารณาจากบริบท ณ ปัจจุบัน จะเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างตุรกีกับเอเชียอาคเนย์ดูเหมือนว่าจะเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในเชิงเศรษฐกิจ เนื่องจากตุรกีได้กลายเป็นหุ้นส่วนการเจรจาบางรายการกับอาเซียน ตลอดจนมีข้อตกลงการค้าเสรีกับหลายประเทศในภูมิภาคแล้ว การลงทุนของตุรกีที่มีต่อหลายๆ ประเทศในภูมิภาค เช่น มาเลเซีย หรือ เวียดนาม ก็เป็นอีกภาพที่ทำให้เห็นว่าความสัมพันธ์ในเชิงเศรษฐกิจมีแนวโน้มจะดีขึ้น ขณะที่ความสัมพันธ์ทางการทูต ก็มีแนวโน้มจะให้ความสำคัญกับภูมิภาคนี้มากขึ้น จากการเปิดสถานทูตตุรกีครบทุกประเทศในภูมิภาค ตลอดจนการเปิดสำนักงาน TICA ในย่างกุ้งและมะนิลา ล้วนเป็นหมายเหตุสำคัญที่เห็นอนาคตที่น่าจะมีเป็นไปในเชิงบวก อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกัน นั่นคือการทำความเข้าใจกันให้มากยิ่งขึ้น ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคควรทำความรู้จัก ศึกษาเรียนรู้

เกี่ยวกับตุรกี เช่นเดียวกับตุรกีเองที่ยังคงเข้าใจพื้นที่นี้ไม่มากนัก ก็ต้องมีการส่งเสริมการทำความเข้าใจต่อพื้นที่ เพื่อให้ความสัมพันธ์เป็นไปอย่างใกล้ชิดมากขึ้น แม้จะอยู่ห่างในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ก็ตามที่

References

- Altunışık, M.B. (2008). The possibilities and limits of Turkey's soft power in the Middle East. *Insight Turkey*, 10(2), 41-54.
- Atlı, A. (2013). *Turkey and Indonesia: Historical roots, contemporary business links*. Retrieved from <http://www.mei.edu/content/turkey-and-indonesia-historical-roots-contemporary-business-links>
- Benhaïm, Y., & Öktem, K. (2015). The rise and fall of Turkey's soft power discourse. *European Journal for Turkish Studies*, 21, 1-24.
- Bozdağlıoğlu, Y. (2004). *Turkish foreign policy and Turkish identity: A constructivist approach*. Routledge.
- Bozdağlıoğlu, Y. (2008). Modernity, Identity and Turkey's Foreign Policy. *Insight Turkey*, 10(1), 55-75.
- Cevik, B.S., & Seib, P. (2015). *Turkey's public diplomacy*. New York: Palgrave Macmillan.
- Development Initiatives. (2016). *Global Humanitarian Assistance Report 2016*. Retrieved from <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2016/07/GHA-report-2016-full-report.pdf>
- Dicle, B. (2008). *Factors driving Turkish foreign policy* (Master thesis). Louisiana State University.
- Esenbel, S., & A. Atlı. (2013). *Turkey's changing foreign policy stance: Getting closer to Asia?*. Retrieved from <http://www.mei.edu/content/turkey%E2%80%99s-changing-foreign-policy-stance-getting-closer-asia>
- Gülseven, E. (2010). *Identity security and Turkish foreign policy in the post-cold war period: Relations with the EU, Greece and the Middle East* (Doctoral dissertation, School of Social Sciences).
- Kadı, I. (2017). *The Ottoman Empire and the Kingdom of Siam through the Ages*. Bangkok: Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University.
- Kalın, İ. (2011). Soft Power and Public Diplomacy in Turkey. *Perceptions: Journal of International Affairs*, 16(3), 5-23.
- Keyman, E.F. (2017). A new Turkish foreign policy: towards proactive "Moral Realism". *Insight Turkey*, 19(1), 55-69.

- Laçiner, S. (2003). Özalism (Neo-Ottomanism): An alternative in Turkish foreign policy? *Journal of Administrative Sciences*, 1, 1-2.
- Ministry of Foreign Affairs. (2018). *Turkey's relations with the association of Southeast Asian Nations (ASEAN)*. Retrieved from <http://www.mfa.gov.tr/asean.en.mfa>
- Reid, A. (2005). *The Ottomans in Southeast Asia*. Asia Research Institute, National University of Singapore.
- Sattar, Y. (2018). *Güney Doğu Asya'nın Çatışma Bölgelerinde Türkiye'nin Varlığı ve Etkisi*. (Doctoral dissertation). Istanbul: Istanbul University.
- The British Academy. (2017). *Islam, Trade and Politics across the Indian Ocean*. Retrieved from <http://www.ottomansoutheastasia.org/resources/Exhibition%20leaflet%20v4.pdf>
- Yavuz, M.H. (2003). *Islamic political identity in Turkey*. Oxford University Press.
- Yilmaz, Ö. (2015). *A constructivist analysis of Turkish foreign policy in 1980s and 2000s: the example of Turkey-US relations*. (Master thesis).
- Zou, Z. (2015). Sino-Turkish Strategic Economic Relationship in New Era. *Alternatives Turkish Journal of International Relations*, 14(3), 13-25.